

De provinciale reus laat Scherpenzeel geen keus

Maarten Zwankhuizen, fractievoorzitter SGP Scherpenzeel.

Hieronder de gebruikte tekst tijdens de raadsvergadering van 21 april 2021.

Vanwege de beperkte spreektijd is niet alles uitgesproken maar wel te raadplegen via onze website.

Inleiding

Voorzitter, vanwege de spreektijd zal ik selectief winkelen in mijn betoog, het hele verhaal publiceren we later. Ik zeg het maar, voordat ik een vraag krijg: "U moet wel de hele Zwankhuizen citeren..."

Voorzitter, dit is afsluiting van een periode waarin veel over de **bestuurlijke toekomst** van Scherpenzeel en uiteindelijk het herindelingsontwerp gesproken is. Na vandaag zijn primair Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten aan de beurt. **Er is over dit onderwerp veel verschil van mening geweest. Over een ding zijn we het echt wel roerend met elkaar eens: dat de Scherpenzeelse politiek dit niet stilzwijgend heeft laten passeren.**

We gaan niet alles herhalen en zeker geen details meer oprakelen. Maar we moeten na vandaag ook maar weer **gewoon aan het werk gaan**. We hebben namens onze bevolking niet alleen mandaat om over herindeling te praten. Van ons wordt verwacht ook nog **andere zaken** te bespreken. In het belang van de samenleving. Maar het gaat natuurlijk wel ergens over. Onze verantwoordelijkheid voor een besluit tot al dan niet opheffen van je gemeente is groot: het zal niet de eerste keer zijn dat raadsleden later na een herindeling concluderen: met de **kennis van nu had ik anders gekozen!**

Zienswijze

Wij stemmen in met de zienswijze. Veel zaken zijn al aan de orde gekomen in eerdere debatten, ook in de bijeenkomsten in maart en april. Het wil zeggen dat de zienswijze verwoordt wat we vinden van het achterliggende proces en de feiten. **Is de zienswijze volstrekt foutloos?** Vast niet. Maar 't gaat natuurlijk om de **hoofdpijnen**, zeker nu in de raad. Wij gaan bijvoorbeeld niet discussiëren over het feit of Barneveld nu meer Veluws is of niet. Dat is aan ons niet besteed. Daar gaat het volgens ons niet over. En zijn er verschillen van inzicht en interpretatie. **Spreek daar dan als burens over.**

We hebben in ons oordeel over het herindelingsontwerp alleen gebaseerd op de **kengetallen uit de financiële scan van de provincie**. We herhalen niet wat we in de opinieronde en eerder gezegd hebben. Kennelijk is er wat de financiën betreft iets over het hoofd gezien betreffende de Barneveldse financiën: **een voorziening grondexploitaties van 24 miljoen, wat natuurlijk gunstig is voor iedereen**. Onze fractie had dit niet opgepikt, maar dat is natuurlijk onze rol niet. Ook in de zienswijze van Barneveld was het niet naar voren gekomen zo bleek op 6 april in hun bespreking daar. In ieder geval heeft de correspondentie tussen de gemeenten dit opgeleverd, wat dan weer een **vermomde zegening** is. Verder laten we de financiën rusten, daar is genoeg over gezegd en het ligt allemaal vast in de stapel documenten die we inmiddels hebben.

Zoals in de opinie gezegd, mag iedereen snappen dat een **lichte herindeling niet voor de hand ligt**. Dan moet je het eens zijn of in een eerder stadium tot een ander inzicht gekomen zijn.

Proces

Over het proces waar we sinds het vertrek van burgemeester Visser terecht zijn gekomen, is veel te zeggen. Voer voor deskundigen, zie ook de **'feuilleton'** in Binnenlands Bestuur. Wij hopen dat de casus Scherpenzeel tot bezinning in het Haagse zal leiden. Vooral over de rol van de overheid en hogere overheden. Laat het **rapport Frissen** daarbij ook maar opgepakt worden. Als het gaat om het gedrag van overheden dan zijn alle overheden wel aan de beurt, deze dagen.

Hoe kwalificeerde Frissen de rol van de provincie ook al weer? Als **'een hard spel, in de gedaante van redelijkheid'**. En hoe ging dat? In allerlei overleggen, door middel van diverse boodschappers werd Scherpenzeel verteld: 'denk na over je eigen toekomst, en maak een weloverwogen keuze'. Dat ging dan gepaard met twee zaken die me regelmatig opvielen. 1. **Achter de schermen hoorde je dan:** je moet kiezen hoor, anders grijpt de provincie in en wordt je heringedeeld. 2. **Als we tot een keuze dreigden te komen** voor zelfstandigheid, bleek dat weloverwogen proces niet zo weloverwogen: dan kregen we 'post' waarin we dringend verzocht werden vrijwillig en weloverwogen iets anders te kiezen. Ik doel nu vlak voor de raadsvergadering van 9 december 2019 en 9 juli 2021. **De provinciale reus gaf ons geen keus.**

Niet onvermeld kan blijven dat juristen met kennis van zaken het volgende geconcludeerd hebben in Gemeentestem van maart 2019 (Rechtsbescherming voor gemeenten tegen provinciale herindelingsinitiatieven).

Volgens ons zijn gemeenten nu onvoldoende beschermd tegen onzorgvuldige besluitvorming van al te ijverige provinciebestuurders. Daarom zou in de Wet arhi moeten worden opgenomen dat tegen een herindelingsadvies beroep kan worden ingesteld bij de bestuursrechter. Deze beroepsmogelijkheid kan waarborgen dat herindelingsvoorstellen van buiten de betrokken gemeenten zelf met de nodige zorgvuldigheid worden voorbereid. Dat past bij het grote gewicht dat in ons staatsbestel wordt toegekend aan de gemeentelijke autonomie. In die situatie zou de gemeente bij herindelingen niet meer, zoals nu, louter afhankelijk zijn van de grillen van politici. De Nederlandse rechtsstaat is het lokaal bestuur deze bescherming verschuldigd.

Draagvlak

Over het draagvlak is veel gezegd. Wij beweren niet dat alles in het leven vast zit aan peilingen, dat weten we ook wel. Maar je kan kieskompassen wat je wilt, maar niemand in Nederland zal toch concluderen dat hieruit blijkt dat er een breed draagvlak voor herindeling is? We zullen toch geen onderbouwing zien dat **Scherpenzeel in grote meerderheid enthousiast over herindeling is?**

Recent berichtte Binnenlands Bestuur dat de heer Franssen, lid van de Raad van State, dat hem het criterium draagvlak danig in de weg zat bij het herindelingskader. Ik vind dat wel eerlijk, maar het staat er nu toch niet voor niets in het wetgevingskader? Het typeert wel de cultuur in Nederland. Niet voor niets waren de **Democraten uit het jaar 1966** er als de kippen bij om het **referendum weer af te schaffen**, want stel je toch voor dat de burger iets kiest wat het bestuur niet uitkomt.

Achtergrond:

Draagvlak is een belangrijk criterium in het wetgevingskader dat wordt gevormd door de Wet ARHI uit 1984 en het beleidskader herindeling. Een paar opmerkingen over de juridische kant van de zaak:

- 1. De rechtsbescherming voor gemeenten is nagenoeg nihil. Er is geen toegang tot de bestuursrechter dan wel civiele rechter. Het proces staat gelijk aan wetgeven, hetgeen noopt tot uiterste zorgvuldigheid!*
- 2. Het beleidskader schrijft voor dat herindeling van onderop moeten komen. Het kabinet laat het initiatief primair aan gemeenten zelf. Die kans heeft Scherpenzeel niet meer gekregen. Gemeenten zijn in dit proces afhankelijk van de politieke actoren (GS, PS, Staten-Generaal)*

Wij denken dat het belangrijk is dat de Afdeling Advisering van de Raad van State kritisch naar de beperkte rechtsbescherming van gemeente kijkt en dit meeweegt in haar advies.

Noodzaak

De gemeente is er voor de inwoners. **De lijnen zijn kort.** De betrokkenheid is groot. Dat blijkt uit de hoge opkomst bij beide peilingen. Dat maakt de vraag naar de noodzaak van deze gedwongen herindeling indringender. Twee zaken worden dan door de provincie genoemd. De financiën (reeds besproken) en de bestuurskracht.

Bestuurskracht

Over het criterium van bestuurskracht hebben we het niet weinig gehad. Volgens het beleidskader gemeentelijke herindeling kan een herindeling door provincie worden initieert in geval van **evidente bestuurskracht problemen**. Nou, zo zonneklaar is de Scherpenzeelse situatie niet! Er wordt ook simpel voorbij gegaan aan het uitgangspunt: 'zelf oplossingen vinden voor de maatschappelijke opgaven'. Die kans heeft Scherpenzeel niet (eens) meer gekregen! Ook hier heeft Frissen genoeg geschreven. Hij **fileerde op wetenschappelijke wijze het begrip** en hoe daar mee omgegaan wordt. Ik kan het niet mooier verwoorden dan hij opgeschreven heeft. Maar een dergelijk wetenschappelijk rapport als van Frissen in dit soort processen krijgt minder waardering dan rapporten van '**powerpointbureaus**' die voor elk bestuurlijk vraagstuk een powerpointje hebben klaarliggen. Logo van de gemeente erop, klaar! En ja, dan is bestuurskracht bij uitstek een ongrijpbaar en daardoor zeer geschikt begrip. Gaat iets te langzaam: **Gebrek aan bestuurskracht!** Gaat iets te snel: **Gebrek aan bestuurskracht!** Gaat er iets te transparant: **Gebrek aan bestuurskracht!** Gaat er iets te veel achter gesloten deuren: **Gebrek aan bestuurskracht!** Worden er fouten gemaakt: **Gebrek aan bestuurskracht!** Dit kan je op elke gemeente en elke bestuurslaag toepassen als je wilt!

Onze afwegingen

In de achterliggende jaren hebben we geen geheim gemaakt van on standpunt: **voor zelfstandigheid, tenzij het tegendeel bewezen is**. Het voert te ver hier weer opnieuw op in te gaan. De belangrijkste overwegingen zijn regie over voorzieningen en korte lijnen met de gemeente.

Wat ons betreft is het tegendeel wel door deze en gene geprobeerd aan te tonen, maar wat ons betreft niet overtuigend. **Dat betekent niet dat we blind een keuze hebben gemaakt.** In meerdere stappen, vanaf het stuurgroep proces in najaar van 2019, de kadernota van vorig jaar en de peilingen telkens een afweging gemaakt. We hebben keuzes gemaakt die **de meeste opties openhoudt. We hebben ons in**

ieder geval niet laten leiden door angst. Zoals eerder gezegd: **geen angst voor zelfstandigheid, geen angst voor herindeling.**

Hoe verder

We kijken uiteraard uit naar het verwerken van de zienswijzen door Gedeputeerde Staten. Zeker tot die tijd zijn **de zogenaamde twee sporen van de gemeente leidend.** Waarbij ik me in dit stadium niet waag aan **alle mogelijke betekenissen en invullingen van het begrip samenwerking.** Da's voor het gesprek tussen burens. Ik dank u voorzitter.